

NR 92/2014

POLACY O WOJCIECHU JARUZELSKIM

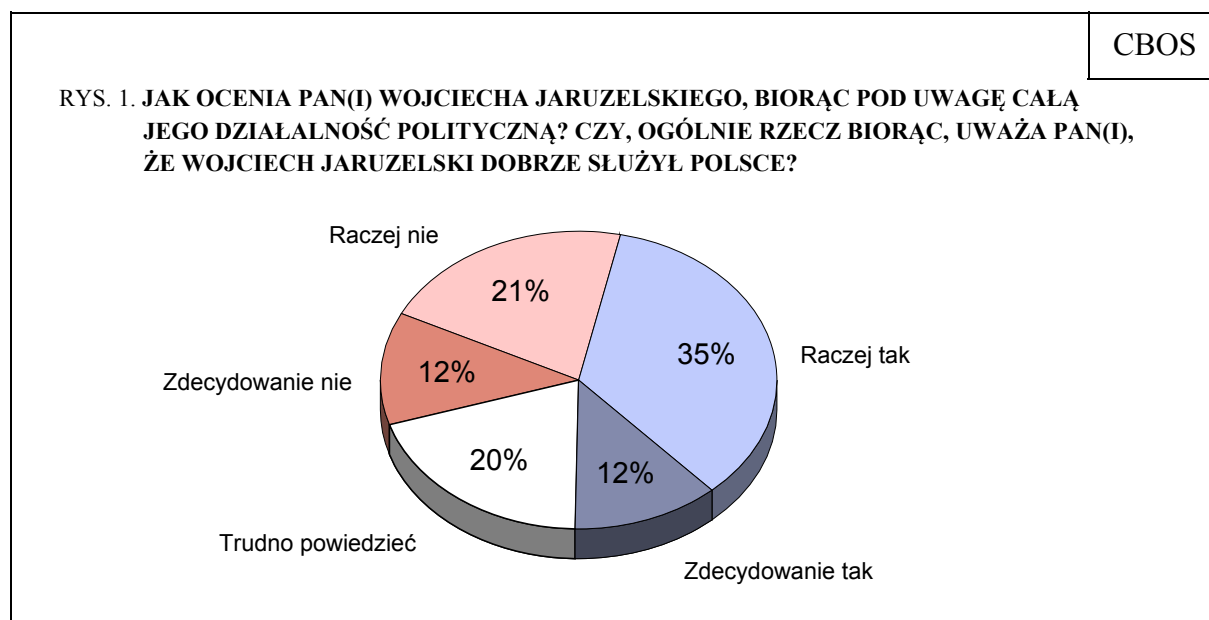
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

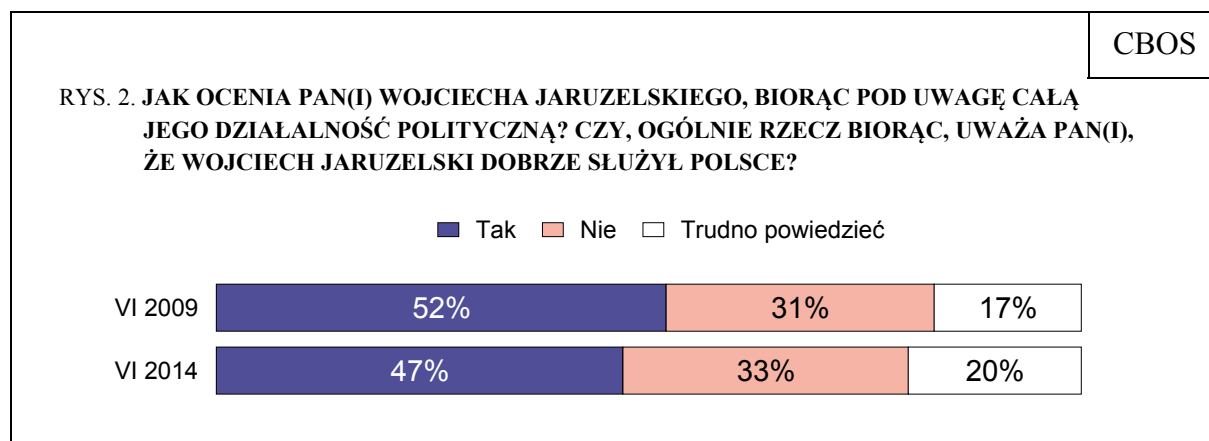
Kontrowersje wokół pogrzebu Wojciecha Jaruzelskiego ponownie wywołały dyskusję – nigdy zresztą niezakończoną – o miejscu tej postaci w historii Polski. Spór o Jaruzelskiego prawdopodobnie nie ustanie, bo tak jak są w jego biografii politycznej fakty, których ocena wydaje się być raczej jednoznaczna (np. pacyfikacja strajków na Wybrzeżu w 1970 roku), tak są również decyzje, które nie poddają się łatwemu zaklasyfikowaniu, zwłaszcza jeśli chodzi o ich przesłanki (np. wprowadzenie stanu wojennego). W sondażu przeprowadzonym w czerwcu¹ poprosiliśmy Polaków o ocenę całokształtu politycznej działalności Wojciecha Jaruzelskiego oraz zasadności decyzji o wprowadzeniu stanu wojennego.

O tym, że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce, przekonana jest niemal połowa badanych (47%), natomiast co trzeci (33%) jest przeciwnego zdania. Jedna piąta respondentów nie potrafi jednoznacznie ocenić Jaruzelskiego jako polityka.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (289) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 5–11 czerwca 2014 roku na liczącej 1044 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Ocena politycznej działalności Wojciecha Jaruzelskiego nie zmieniła się znacząco przez ostatnie pięć lat. Można jedynie zauważyć, że od 2009 roku zmniejszyła się nieco liczba badanych wskazujących na jego zasługi dla kraju.

Ocena politycznych zasług Wojciecha Jaruzelskiego zależy przede wszystkim od wykształcenia i poglądów politycznych respondentów. Ankietowani mający wykształcenie podstawowe, gimnazjalne, średnie oraz – zwłaszcza – zasadnicze zawodowe są na ogół przekonani, że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce, natomiast najlepiej wykształceni w większości to kwestionują. Postawa sceptyczna wobec zasług Jaruzelskiego dla kraju przeważa również wśród badanych identyfikujących się z prawicą, natomiast ocena pozytywna jest na ogół deklarowana przez ludzi o orientacji centrowej i – jeszcze częściej – lewicowej. Znajduje to również potwierdzenie w preferencjach partyjnych: zwolennicy SLD, PO i PSL z reguły dobrze oceniają całokształt działalności politycznej Wojciecha Jaruzelskiego, natomiast wyborcy PiS i Nowej Prawicy są przeważnie przeciwnego zdania.

Tabela 1

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Jak ocenia Pan(i) Wojciecha Jaruzelskiego, biorąc pod uwagę całą jego działalność polityczną? Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
w procentach			
SLD*	72	14	14
PO	53	35	12
PSL*	47	30	23
PiS	37	51	12
Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke*	27	58	15
Niezamierzający głosować	49	27	24

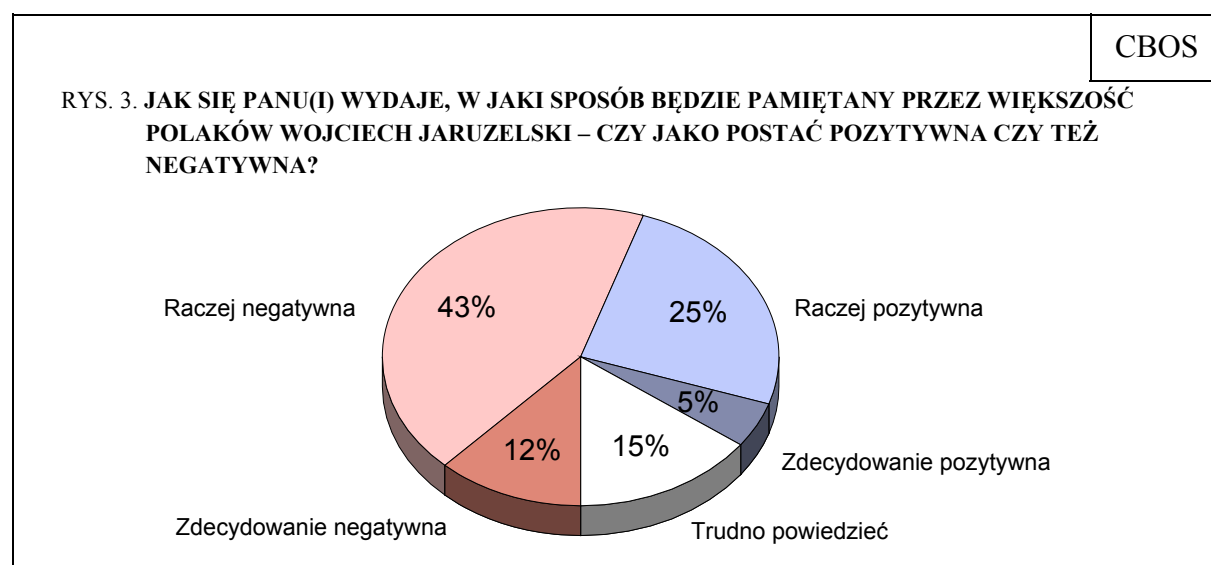
* Dane dotyczące tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę ich zwolenników w próbie

Stosunek do politycznego dorobku Jaruzelskiego jest też w pewnym stopniu determinowany przez doświadczenia z okresu PRL. Osoby, które deklarują, że przed rokiem 1989 zaliczały się do przeciwników systemu, na ogół krytykują Jaruzelskiego jako polityka, natomiast badani bez negatywnego nastawienia wobec PRL zazwyczaj oceniają go dobrze. Warto jednak zwrócić uwagę, że nawet wśród przeciwników PRL krytyka Jaruzelskiego nie jest tak częsta, jak można by się spodziewać. Osoby, które z racji wieku nie doświadczyły ówczesnego systemu w sposób świadomy politycznie, są w tej kwestii bardzo podzielone, a pozytywne i negatywne opinie o Jaruzelskim utrzymują się wśród nich na podobnym poziomie.

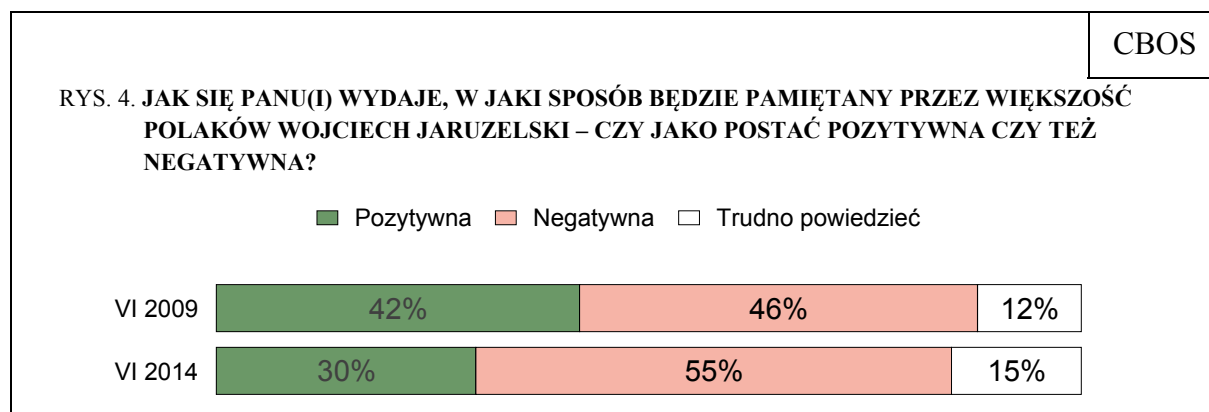
Tabela 2

Czy przed rokiem 1989 uważał(a) się Pan(i) za przeciwnika panującego PRL?	Jak ocenia Pan(i) Wojciecha Jaruzelskiego, biorąc pod uwagę całą jego działalność polityczną? Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	41	49	10
Nie	65	18	17
Trudno powiedzieć	49	23	28
Był(a)m za młody(a), nie było mnie na świecie	37	35	28

Mimo że przeważająca część respondentów uznaje Wojciecha Jaruzelskiego za polityka zasłużonego dla kraju, na ogół odmiennie kształtują się deklaracje odnoszące się do tego, jak zostanie on zapamiętany przez współobywateli. Ponad połowa badanych (55%) twierdzi, że Wojciech Jaruzelski będzie pamiętany przez większość społeczeństwa jako postać negatywna, natomiast niespełna jedna trzecia – że jako pozytywna (30%).

Pięć lat temu zdania na temat tego, jak w pamięci zbiorowej zapisze się generał Jaruzelski, były podzielone bardziej niż są w tym roku. Obecnie częstsze niż wówczas jest przekonanie, że Jaruzelski zostanie zapamiętany jako postać negatywna (wzrost o 9 punktów procentowych), rzadziej zaś mówi się o tym, że utrwali się jego pozytywny wizerunek (spadek o 12 punktów).

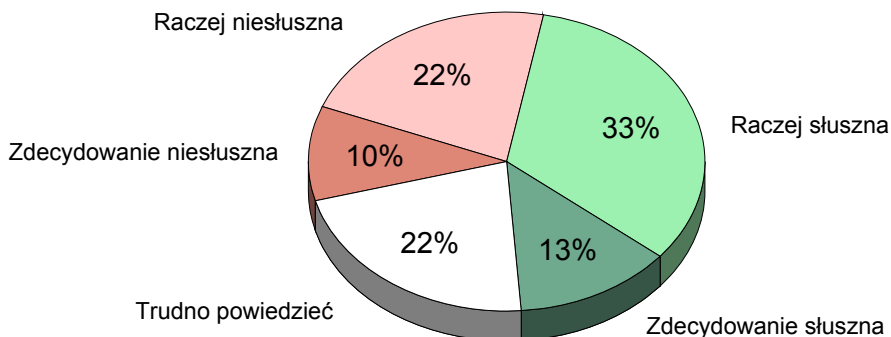
Przekonanie, że w pamięci zbiorowej utrwali się negatywny obraz Wojciecha Jaruzelskiego, wyraźnie przeważa wśród osób, które przed 1989 rokiem były nastawione negatywnie do ówczesnego systemu, a także wśród tych, które ze względu na wiek nie mają doświadczeń z tamtego okresu. Natomiast nieco częściej na pozytywny niż negatywny wizerunek generała Jaruzelskiego wskazują ludzie, którzy przed 1989 rokiem nie zaliczali się do przeciwników systemu.

Tabela 3

Czy przed rokiem 1989 uważał(a) się Pan(i) za przeciwnika panującego PRL?	Jak się Panu(i) wydaje, w jaki sposób będzie pamiętany przez większość Polaków Wojciech Jaruzelski – czy jako postać pozytywna czy też negatywna?		
	Pozytywna	Negatywna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	23	69	8
Nie	43	39	18
Trudno powiedzieć	30	45	25
Był(a)m za młody(a), nie było mnie na świecie	24	62	14

Z próbą określenia historycznej roli Wojciecha Jaruzelskiego związana jest nieodłącznie ocena jego decyzji o wprowadzeniu stanu wojennego. Blisko połowa respondentów (46%) uważa, że decyzja ta była słuszną, natomiast za niesłuszną uznaje ją jedna trzecia badanych (32%).

RYS. 5. JAK Z PERSPEKTYWY MINIONYCH LAT OCENIA PAN(I) DECYZJĘ O WPROWADZENIU STANU WOJENNEGO W NASZYM KRAJU? CZY PANA(I) ZDANIEM, BYŁA DO DECYZJA:

Odkąd pytamy o stan wojenny (czyli od 1994 roku) wśród Polaków dominuje opinia, że jego wprowadzenie było słusznym posunięciem, można jednak zauważyć, że w obecnej dekadzie takie stanowisko jest deklarowane rzadziej niż w latach 90. i na początku poprzedniego dziesięciolecia.

Tabela 4

Jak z perspektywy minionych lat ocenia Pan(i) decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego w naszym kraju? Czy, Pana(i) zdaniem, była to decyzja:	Wskazania respondentów według terminów badań									
	XII 1994		XI 1996		XI 2001		XI 2011		VI 2014	
	w procentach									
– zdecydowanie słuszna	22	54	20	54	16	51	14	44	13	46
– raczej słuszna	32		34		35		30		33	
– raczej niesłuszna	13	23	14	30	13	25	21	34	22	32
– zdecydowanie niesłuszna	10		16		12		13		10	
Trudno powiedzieć	23		16		24		22		22	

Zasadność wprowadzenia stanu wojennego kwestionują na ogół młodszy respondenci, zwłaszcza ludzie w wieku od 18 do 24 lat, a także najlepiej wykształceni oraz mieszkańcy największych aglomeracji. Nieco częściej krytyczni w ocenie tej decyzji są również badani o prawicowej orientacji politycznej, natomiast jej aproba przeważa wyraźnie wśród osób o poglądach lewicowych. Decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego za słuszną uznaje większość wyborców SLD, PSL i – nieco rzadziej – PO, natomiast zwolennicy PiS i partii Janusza Korwin-Mikkego na ogół uważają ją za niezasadną.

Tabela 5

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Jak z perspektywy minionych lat ocenia Pan(i) decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego w naszym kraju? Czy, Pana(i) zdaniem, była to decyzja:		
	śluszna	niesłuszna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD*	64	29	7
PSL*	63	27	10
PO	53	34	13
PiS	37	46	17
Nowa Prawica Janusza Korwin-Mikke*	32	50	18
Niezamierzający głosować	49	28	23

* Dane dotyczące tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę ich zwolenników w próbie

Stosunek do wprowadzenia stanu wojennego i nastawienie do Wojciecha Jaruzelskiego są ze sobą silnie powiązane. Opinia, że wprowadzenie stanu wojennego było uzasadnione, sprzyja aprobachie Jaruzelskiego jako polityka i przekonaniu, że zapisze się on w pamięci zbiorowej jako postać pozytywna. Z kolei respondenci uważający decyzję o stanie wojennym za bezzasadną w zdecydowanej większości potępiają działalność polityczną Wojciecha Jaruzelskiego i sądzą, że w społeczeństwie utrwali się jego negatywny obraz.

Tabela 6

Jak z perspektywy minionych lat ocenia Pan(i) decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego w naszym kraju? Czy, Pana(i) zdaniem, była to decyzja:	Jak ocenia Pan(i) Wojciecha Jaruzelskiego, biorąc pod uwagę całą jego działalność polityczną? Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– śluszna	77	12	10
– niesłuszna	18	73	9
Trudno powiedzieć	26	17	57

Tabela 7

Jak z perspektywy minionych lat ocenia Pan(i) decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego w naszym kraju? Czy, Pana(i) zdaniem, była to decyzja:	Jak się Panu(i) wydaje, w jaki sposób będzie pamiętany przez większość Polaków Wojciech Jaruzelski – czy jako postać pozytywna czy też negatywna?		
	Pozytywna	Negatywna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– śluszna	49	41	10
– niesłuszna	13	82	5
Trudno powiedzieć	16	44	40

Polacy na ogół uważają, że Wojciech Jaruzelski jako polityk dobrze służył Polsce, jednak – jak twierdzi ponad połowa społeczeństwa – w pamięci zbiorowej zapisze się on jako postać negatywna. Jego postrzeganie jest w dużym stopniu zdeterminowane przez ocenę stanu wojennego, a wśród Polaków nadal przeważa przekonanie, że decyzja o jego wprowadzeniu była słuszna.

Opracował
Michał FELIKSIAK

Tabela 1

		Jak ocenia Pan(i) Wojciecha Jaruzelskiego, biorąc pod uwagę całą jego działalność polityczną? Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		47	33	20	1040
Płeć	Mężczyźni	50	36	15	495
	Kobiety	45	30	26	545
Wiek	18–24 lata	34	38	28	122
	25–34	38	32	29	208
	35–44	42	34	24	179
	45–54	53	30	17	168
	55–64	58	30	12	181
	65 lat i więcej	55	33	13	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	52	23	25	400
	Miasto do 19 999	48	31	21	162
	20 000 – 99 999	43	41	16	192
	100 000 – 499 999	42	40	18	186
	500 000 i więcej mieszk.	41	46	13	100
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	49	28	23	227
	Zasadnicze zawodowe	56	23	21	258
	Średnie	47	35	18	346
	Wyższe	34	45	21	209
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	36	45	19	85
	Średni personel, technicy	43	44	13	52
	Pracownicy adm.-biurowi	34	40	25	76
	Pracownicy usług	49	35	16	60
	Robotnicy wykwalifikowani	48	26	26	114
	Robotnicy niewykwalifik.	76	11	13	43
	Rolnicy	65	11	23	40
	Pracujący na własny rach.	36	36	28	52
	Bezrobotni	44	32	24	96
	Emeryci	57	30	12	221
	Renciści	48	28	23	66
	Uczniowie i studenci	29	42	29	86
	Gospodynie domowe i inni	47	31	21	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	46	34	20	148
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	33	37	30	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	35	19	244
	prywatnym gosp. rolnym	73	9	18	41
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	59	21	21	119
	501–750	58	28	14	104
	751–1000	41	35	23	148
	1001–1500	45	36	19	173
	Powyżej 1500 zł	46	37	17	222
Ocena własnych war. mater.	Złe	53	31	16	117
	Średnie	48	29	23	470
	Dobre	45	36	19	453
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	32	40	28	44
	Raz w tygodniu	47	30	22	484
	1–2 razy w miesiącu	49	32	19	171
	Kilka razy w roku	51	33	16	211
	W ogóle nie uczestniczy	43	38	20	130
Poglądy polityczne	Lewica	68	21	11	155
	Centrum	50	31	19	366
	Prawica	37	49	14	304
	Trudno powiedzieć	40	21	39	215

Tabela 2

		Jak z perspektywy minionych lat ocenia Pan(i) decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego w naszym kraju? Czy, Pana(i) zdaniem, była to decyzja:			Liczba osób
		Śluszna	Nieśluszna	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		46	32	22	1038
Płeć	Mężczyźni	48	35	17	495
	Kobiety	44	29	26	543
Wiek	18–24 lata	29	46	25	119
	25–34	27	35	38	208
	35–44	43	33	24	178
	45–54	60	22	18	168
	55–64	58	29	13	183
	65 lat i więcej	56	31	13	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	50	26	24	398
	Miasto do 19 999	46	33	21	162
	20 000 – 99 999	45	35	20	192
	100 000 – 499 999	41	33	26	186
	500 000 i więcej mieszk.	37	49	14	100
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	47	31	23	225
	Zasadnicze zawodowe	52	23	24	258
	Średnie	47	34	19	346
	Wyższe	35	41	24	209
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	40	23	85
	Średni personel, technicy	45	35	20	51
	Pracownicy adm.-biurowi	37	39	24	76
	Pracownicy usług	46	31	23	61
	Robotnicy wykwalifikowani	40	32	28	114
	Robotnicy niewykwalifik.	67	18	15	43
	Rolnicy	56	13	30	40
	Pracujący na własny rach.	35	30	35	52
	Bezrobotni	46	26	28	97
	Emeryci	56	31	12	221
	Renciści	55	26	19	66
	Uczniowie i studenci	24	51	25	83
	Gospodynie domowe i inni	51	28	21	49
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	45	32	23	147
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	34	33	33	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	41	36	23	244
	prywatnym gosp. rolnym	56	13	31	41
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	59	20	21	119
	501–750	53	34	13	105
	751–1000	38	35	27	148
	1001–1500	48	35	17	172
	Powyżej 1500 zł	46	34	20	222
Ocena własnych war. mater.	Złe	48	35	18	117
	Średnie	48	30	22	470
	Dobre	43	33	24	451
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	37	25	44
	Raz w tygodniu	47	33	21	482
	1–2 razy w miesiącu	49	25	26	172
	Kilka razy w roku	44	35	20	210
	W ogóle nie uczestniczy	44	32	24	130
Poglądy polityczne	Lewica	64	24	12	155
	Centrum	49	28	23	365
	Prawica	41	44	15	305
	Trudno powiedzieć	36	27	37	213